

Kortanalys 5/2019

Forensiska undersökningar och handläggningsbeslut

En beskrivande studie av Nationellt forensiskt centrum

Innehåll

Sammanfattning	3
Inledning	4
Forensisk verksamhet	4
NFC:s forensiska verksamhet	6
Syfte och frågeställningar	6
Datamaterial, metod och begränsningar.....	6
Brottskategorier	7
Handläggningsbeslut	8
Disposition.....	8
I vilka ärenden involveras NFC?	9
Antalet undersökningar i ärendena	10
Brottskategorier	10
Undersökningar vid allvarigare brott	12
Vilka undersökningar är vanliga?	13
Ärenden med flera undersökningar – vad innehåller de?.....	14
NFC:s undersökningar och handläggningsbeslut	16
Redovisningsandel och brottskategori.....	17
Redovisningsandel och typ av undersökning	18
Avslutning	20
Vidare studier om kopplingen till domar och lagföringar?.....	21
Referenser	22
Bilaga 1. Tabellbilaga	23

URN:NBN:SE:BRA-850
© Brottsförebyggande rådet 2019

Författare: Victor Ståhl
Vetenskaplig granskning: Ola Kronkvist, universitetslektor och prefekt vid Linnéuniversitetet
Omslagsillustration: Susanne Engman
Produktion: Brottsförebyggande rådet, Box 1386, 111 93 Stockholm
Telefon 08-527 58 400, fax 08-411 90 75, e-post info@bra.se, www.bra.se

Denna kortanalys kan laddas ner från Brås webbplats www.bra.se

Sammanfattning

I denna kortanalys beskrivs Nationellt forensiskt centrum (NFC) undersökningar och polisens handläggningsbeslut.

NFC är en avdelning inom polisen sedan januari 2015, och ansvarar för forensisk verksamhet, såsom forensiska undersökningar och forensisk spårsäkring och analys vid händelser som innefattar kemiska, biologiska, radiologiska eller nukleära och explosiva element.

Vid vissa brottsplatser görs en brottsplatsundersökning, varefter en förundersökningsledare, en lokal brottsplatsundersökare (lokus) eller en ingripandepolis kan göra en beställning till NFC.

NFC hanterar främst stölder, narkotikabrott och allvarligare brott

Sett till polisens samtliga ärenden hanterar NFC bara en mindre del, cirka fem procent.

Bland de ärenden som involverar NFC är vissa brottskategorier vanligare än andra. NFC hanterar framför allt inbrott och andra stölder, narkotikabrott samt allvarligare brott, som till exempel mord och dråp eller överlåtelse av narkotika. Vid andra brott är det ovanligt att skicka någon beställning till NFC.

Undersökningar av narkotika och dna är vanligast

NFC genomför flera olika typer av forensiska undersökningar. Vanligast är undersökningar av dna samt av narkotika, doping och alkohol. Det är inte så vanligt att fingeravtryck och andra spår undersöks vid separata undersökningar, men sådant undersöks relativt ofta i kombination med andra typer av undersökningar.

NFC involverat i en fjärdedel av de ärenden som redovisas till åklagare

Brottmålsprocessen startar med ett brott och avslutas när polis eller åklagare lägger ned ärendet, när åklagaren meddelar åtalsunderlåtelse eller utfärdar strafföreläggande alternativt när ärendet avgörs i domstol.

NFC spelar en särskild roll i brottmålsprocessen och är i viss grad involverade i de ärenden som redovisas till åklagare. Under den senaste tvåårsperioden redovisade polisen 274 000 ärenden till åklagare, och NFC var involverade i 69 000 av dem, vilket motsvarar 25 procent.

NFC:s ärenden direktavskrivs mycket sällan. Drygt hälften av dem redovisas till åklagare, och resten läggs ned. Den så kallade redovisningsandelen (den andel ärenden som redovisats till åklagare, i förhållande till samtliga avslutade ärenden) är genomgående hög för NFC:s ärenden, men varierar mellan brottskategorierna.

Vissa av brotten anmäls till polisen, medan andra brott registreras av polisen direkt på brottsplatsen. Narkotikabrott är en brottskategori som påverkas av polisens aktivitet mot brott och där det väldigt ofta finns en misstänkt person, vilket bidrar till en hög redovisningsandel. Även vid brott med flera brottskoder är redovisningsandelen särskilt hög.

Vid våldtäkt och inbrott är redovisningsandelen lägre. För våldtäkt, som är ett allvarligare brott, är andelen 18 procent av de ärendena som omfattar endast en undersökning och 25 procent av ärendena med flera undersökningar. För inbrott, som är ett volymbrott, är andelen 14 procent av ärendena med endast en undersökning och 24 procent av ärendena med flera undersökningar.

Inledning

Brott, straff och rättsväsendets hantering av brott är heta frågor, både i samhällsdebatten och politiskt. Olika regeringar och partier har uttryckt som mål att förändra lagar, öka antalet poliser, öka lagföringen och klara upp fler brott.

En del i att klara upp fler brott är polisens forensiska verksamhet, som ofta är avgörande för brottsutredningar, och kan vara den pusselbit som gör det möjligt att utreda och väcka åtal (Polisen 2019a). Vid rättegångar kan bevis, såsom fingeravtryck och dna, fungera som underlag till en fällande dom. Det är därför angeläget att studera den bevissäkrande forensiska processen.

När ett brott begåtts startar brottmålsprocessen ibland med en brottsplatsundersökning och avslutas antingen när polis eller åklagare lägger ned ärendet, när åklagaren meddelar åtalsunderlåtelse eller utfärdar strafföreläggande, eller när ärendet avgörs i domstol. (Polisen 2019a). Genom teknisk information och bevisning stöttar den forensiska verksamheten rättsväsendets aktörer genom att ge svar på frågor om en händelses förlopp. Det kan inkludera aspekter som rör spårens egenskaper, kopplingar mellan orsak och verkan, eller kopplingar mellan platser, spår och personer i tid och rum.

Den forensiska verksamheten är även en viktig länk i samordningen av olika utredningar och ger möjlighet att se likheter i tekniskt tillvägagångssätt mellan olika brott. Forensiken kan binda samman brottsplatser eller koppla misstänkta till brottsplatser genom träffar från biometrisk register¹ (Polisen 2019a). Utöver lagföringsaspekten är bevis och bevisvärdering också viktigt för rättssäkerheten. En misstänkt person – som är oskyldig – kan få hjälp att bli friad från misstanke.

Forensisk verksamhet

I Sverige bedrivs forensisk verksamhet främst av Nationellt forensiskt centrum (NFC) inom polisen, respektive av Rättsmedicinalverket (RMV).

Många avancerade forensiska analyser utförs av NFC, som i de flesta fall är ensam aktör i Sverige (Statskontoret 2016). Ute i polisregionerna gör man vissa enklare forensiska undersökningar och vissa enklare it-forensiska undersökningar, som att tömma mobiltelefoner på information. Inom polisen finns också Nationella operativa avdelningen (Noa), som gör mer avancerade it-forensiska undersökningar.

Rättsmedicinalverket (RMV) ansvarar för vissa typer av undersökningar. I sina laboratorier

¹ Register över fingeravtryck, dna och dyliskt.

analyserar de blod, vävnad, urin och hår (RMV 2019a).² De undersöker också fysiska skador, bland annat på brottsoffer och misstänkta gärningspersoner.³ De gör också obduktioner vid misstänkt dödligt våld och andra onaturliga dödsfall (Polisen 2019c).

Forensiska undersökningar görs därutöver även av andra myndigheter, bland annat Tullverket, Säkerhetspolisen, Kustbevakningen och Migrationsverket (Polisen 2019b), vilket åskådliggörs i tabell 1.

Tabell 1. Exempel på aktörer som gör olika typer av forensiska undersökningar. Källor: Polisen 2019a, Polisen 2019b och Polisen 2019c.

Aktör	Myndighet	Typ av undersökning
Nationellt forensiskt centrum (NFC)	Polisen	Ett brett spann av mer avancerande undersökningar.
Polisregionernas forensiska sektioner	Polisen	Enklare undersökningar.
It-brottscentrum inom Nationella operativa avdelningen (Noa)	Polisen	It-forensik.
It-brottscentrum inom regionerna	Polisen	It-forensik. Bland annat undersökning av beslagtagna datorer, mobiltelefoner och andra lagringsmedier.
Gränspolisen	Polisen	Urkundsundersökningar.
Rättsmedicinalverket (RMV)	RMV	Blodprov, urinprov, analyser av hår och vävnad samt dödsorsaksundersökningar.
Tullverket	Tullverket	Bland annat undersökning av beslagtagna datorer, mobiltelefoner och andra lagringsmedier.
Säkerhetspolisen	Säkerhetspolisen	
Kustbevakningen	Kustbevakningen	
Migrationsverket	Migrationsverket	

² Rättsmedicinalverket (RMV) undersöker blod- och urinprov vid misstänkt bruk av narkotika. RMV gör också i enstaka fall undersökningar av alkohol i blod. I de flesta fall gör polisen själv nykterhetskontroller efter vägarna. Polisen säkerställer bevisningen med hjälp av så kallad evidenzer-utrustning.

³ Vid vålds- och sexualbrott uppstår ofta skador på såväl brottsoffret som på den misstänkta gärningspersonen. RMV:s rättsläkare dokumenterar skadorna och skriver ett utlåtande, ett så kallat rättsintyg, över hur och när skadorna uppstått. Rättsintyget blir en del av förundersökningen och kan användas som underlag vid en domstolsförhandling (RMV 2019b).

NFC:s forensiska verksamhet

Denna kortanalys är avgränsad till de forensiska undersökningar som genomförs av Nationellt forensiskt centrum (NFC), en avdelning inom polisen sedan januari 2015.⁴ NFC ansvarar för polisens forensiska verksamhet, bland annat genom att utföra forensiska undersökningar, forensisk spårsäkring och analys vid händelser som innefattar kemiska, biologiska, radiologiska eller nukleära och explosiva element samt genom att följa upp och utvärdera befintliga metoder. NFC har det nationella processansvaret för hela Polismyndighetens forensiska verksamhet, från brottsplats till domstol (Polisen 2019a) och kan få beställningar om en eller flera undersökningar i varje ärende. Undersökningarna kan vara enkla och snabba eller mer komplexa och mer tidskrävande, och röra sig om vitt skilda områden, såsom

- alkohol-, dopnings- och narkotikaundersökningar
- brandundersökningar
- data-, ljud- och bildundersökningar
- dna-undersökningar (inklusive topsningar)
- fingeravtryck och andra spårundersökningar
- handstils- och urkundsundersökningar
- kemiska undersökningar
- vapenundersökningar.

I december 2018 fanns 500 anställda vid NFC, men betydligt fler än så arbetar med forensik inom polisen som helhet. Under 2018 arbetade 1 200 polisanställda inom den forensiska verksamheten, från spårsäkring på brottsplats till analyser vid laboratorium och deltagande vid rättegång (Polisen 2019a).

Syfte och frågeställningar

I dagsläget saknas analyser av NFC:s undersökningar och kopplingar till flöden inom polisen och i brottmålsprocessen. Syftet med denna kortanalys är därför att beskriva NFC:s forensiska verksamhet och hur stor del av polisens ärenden som NFC är involverade i. Ärendena följs från det att de inkommer till dess att olika beslut tas eller ärendet avslutas hos polisen. Med andra ord studeras om ärendet överlämnas till åklagare eller om det leder till någon form av nedläggningsbeslut. Frågeställningarna är följande:

- I vilka ärenden skickas en beställning till NFC?
- Vilka undersökningar gör NFC i ärendena?
- Vilka handläggningsbeslut tar polisen i de ärenden där NFC varit involverade?

Datamaterial, metod och begränsningar

Kortanalysen utgår från polisens samtliga ärenden avseende brott. Datamaterialet⁵ avser 2 370 129 avslutade ärenden från perioden 1 december 2016–20 november 2018, vilket nästan motsvarar en tvåårsperiod, och därmed för enkelhetens skull benämns ”tvåårsperiod” i texten.⁶

I NFC:s statistik finns det koppling till ärenden, men inte till brott och brottsmisstankar. I kortanalysen är analysenheten *ärenden*. Dessa kan innehålla ett eller flera brott, och även

⁴ Före januari 2015 hanterade Statens kriminaltekniska laboratorium (SKL) den forensiska verksamheten.

⁵ Två datamaterial från polisen har analyserats, ett från ekonomiavdelningen och ett från NFC. Ekonomiavdelningen har statistik över ärenden där varje ärende har ett så kallat k-diarienummer. NFC har statistik över forensiska undersökningar med koppling till k-diarienummer. Utifrån dessa diarienummer så har datamaterialen sammanfogats, för att sedan ligga till grund för denna studie.

⁶ Uppgifterna från NFC avser perioden från 1 januari 2013 fram till 20 november 2018, medan uppgifterna från ekonomiavdelningen avser exakt en tvåårsperiod, från 1 december 2016 till 31 november 2018. Datamaterialen överlappar därmed varandra med nästan två år.

antalet brottsmisstankar kan variera; det kan röra sig om flera misstankar, en enda eller ingen alls.

Kortanalysen beskriver inte hela komplexiteten, utan är en övergripande beskrivning. Den omfattar både ärenden som saknar forensiska undersökningar och ärenden med en eller flera undersökningar. Dessa undersökningar kan i verkligheten bestå av en eller flera forensiska *analyser*. Det kan handla om att det antingen är många material i en undersökning eller ett material som kräver många analyser, till exempel att man söker efter dna på ett lakan. I kortanalysen studeras enbart forensiska undersökningar, inte forensiska analyser.

I kortanalysen presenteras deskriptiv statistik, med dess för- och nackdelar. En fördel är att man kan studera både struktur och omfattning. En nackdel är att det inte går att värdera NFC:s effekt, det vill säga hur forensiska undersökningar påverkar ärenden redovisade till åklagare.

Brottskategorier

Studien är heltäckande för samtliga undersökningar hos NFC och heltäckande för samtliga av polisens avslutade ärenden som avser brott. I varje ärende finns det uppgift om brottskoder, en kodsträng som anger vilken brottskategori brottet tillhör. Materialet har först delats in i ärenden med en eller flera brottskoder. Ärenden med en brottskod har sedan delats in i 11 brottskategorier (se tabell 2) medan ärenden med två eller flera brottskoder redovisas separat.

Några av brottskategorierna speglar *allvarligare* brott, sådana som ofta leder till längre fängelsestraff, vilka ger arbetsuppgifter till andra aktörer i rättsväsendet (Åklagarmyndigheten, Sveriges domstolar, Kriminalvården med flera). Brotten kan således, vid en fällande dom, leda till fängelsestraff, inte sällan längre sådana, vilket belastar Kriminalvården. De allvarligare brotten är relativt ovanliga och utgör små volymer hos NFC. Andra brott är vanligare och utgör relativt stora volymer hos NFC. Vi kallar dem *volymbrott*.

Tabell 2. Brottskategorier i studien och typ av brottskategori.

Brottskategori	Typ av brottskategori
Mord och dråp	Allvarligare brott
Grov misshandel	Allvarligare brott
Våldtäkt	Allvarligare brott
Rån	Allvarligare brott
Överlåtelse av narkotika	Allvarligare brott
Smuggling	Allvarligare brott
Inbrott	Volymbrott
Övriga stölder	Volymbrott
Innehav av narkotika	Volymbrott
Eget bruk av narkotika	Varken volymbrott ⁷ eller allvarligare brott
Övriga brott	Brett spann av små brottskategorier

⁷ Vid bruk av narkotika gör Rättsmedicinalverket (RMV) ofta undersökningar av bevis. Denna studie är avgränsad till NFC:s undersökningar, och det är inte ett volymbrott för NFC.

Handläggningsbeslut

Kortanalysen baseras på polisens statistik över avslutade ärenden.⁸ Ett ärende kan avse anmälningar och handlingar som inkommit till polisen eller upprättats av polisen själv. Samtliga ärenden har registrerats, diarieförts och godkänts i polisens diarium, samt avslutats. De inkomna ärendena kan avslutas på olika sätt, antingen genom olika nedläggningsbeslut eller genom att polisen redovisar ärendet till åklagare för vidare handläggning i rättskedjan. Nedläggningsbesluten kan delas upp på så kallade direktavskrivningar respektive nedläggningar efter inledd förundersökning (FU).

Direktavskrivning

I polisens statistik särredovisas direktavskrivningar, det vill säga beslut om nedläggning i ett tidigt skede utan att de utreds. Ärenden med brott som uppenbart inte går att utreda får läggas ner, enligt rättegångsbalken (23 kap. 1 § 2 st.). Det kan handla om att det saknas spår, misstänkt person eller andra förutsättningar att utreda brottet.

Nedläggning efter inledd förundersökning (FU)

I andra fall, när det finns förutsättningar att utreda brottet, kan polis⁹ eller åklagare besluta att inleda förundersökning. Det är oftast åklagaren som ger direktiv till polisen om vad som ska göras. Polisen får då i uppgift att utreda om ett brott har skett och i så fall vilket brott. Under förundersökningen förhör polisen misstänkta och målsägare. Om vittnen finns förhörs de också. Efter att polisen och åklagaren inlett förundersökning och utrett brottet kan de lägga ned ärendet, förutsatt att det inte finns anledning att fullfölja utredningen (RB 23:4). Då har vissa utredningsinsatser gjorts, vilket ibland kallas för nedläggning efter inledd förundersökning (FU).

Redovisning till åklagare

Ärenden som inte läggs ned redovisas till åklagare. Det handlar om ärenden med brott som i polisens register redovisats till åklagare och därmed avslutats i Polismyndighetens diarium. Polisen kan ha utrett brottet eller använt ett så kallat förenklat utredningsförfarande¹⁰. Efter att ärendet har redovisats till åklagare avslutas det hos polisen men fortsätter i senare led i rättskedjan.

Disposition

I kortanalysen beskrivs först NFC:s ärenden, alltså ärenden med en eller flera forensiska undersökningar. Ärendena redovisas uppdelat på brottskategori, typ av undersökning och på om de omfattar en eller flera undersökningar. Därefter undersöks hur vanligt det är att NFC involveras i ärendena och hur stor del de har i polisens redovisning till åklagare. Slutligen sammanfattas de huvudsakliga resultaten i ett avslutande kapitel.

⁸ Begrepp och definitioner beskrivs mer utförligt i polisens årsredovisning (Polisen 2019a, bilaga 9).

⁹ Även Säkerhetspolisen kan besluta om att inleda en förundersökning (RB 23:3 § 1 st.).

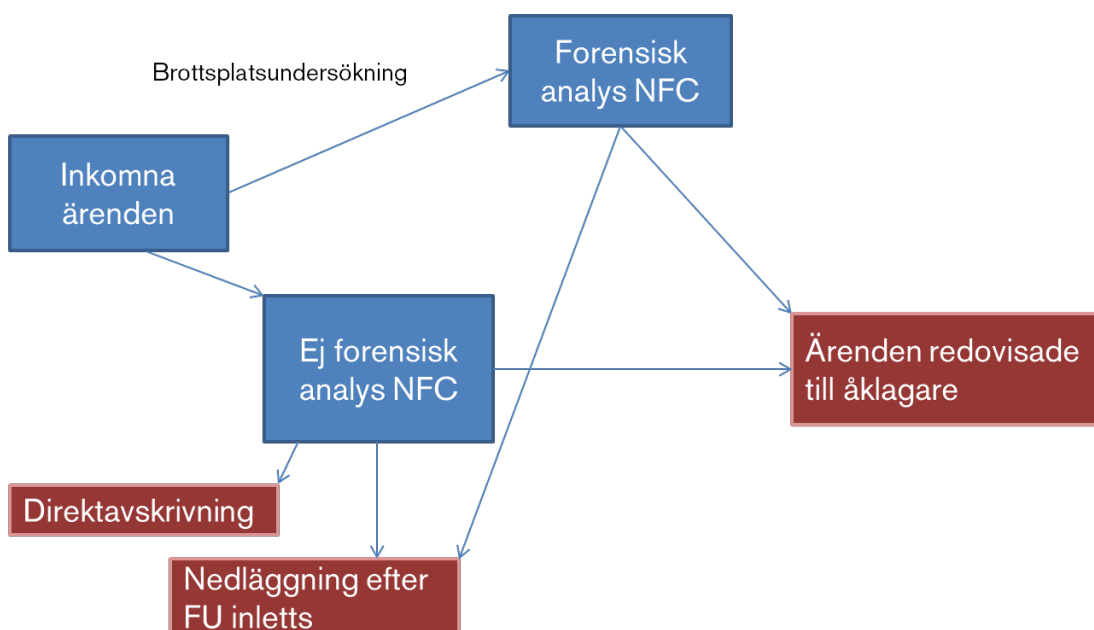
¹⁰ Redovisning till åklagare kan ske genom 1) FU-protokoll, 2) FU-anteckning eller 3) beslut enligt RB 23:22. Ibland används ett förenklat utredningsförfarande. I dessa fall redovisas ärendet till åklagare utan att man inleder någon förundersökning. Det gäller ibland för bötesbrott där det finns tillräckliga skäl för åtal (RB 23:22) och ibland för vissa brott som begås i rättssalen (RB 45:2). Redovisning kan också ske genom ett protokoll över det som förekommit som är av betydelse för utredningen. I mindre mål får istället kortfattade anteckningar föras över det väsentliga som har förekommit i undersökningen (RB 23:21).

I vilka ärenden involveras NFC?

Varje år registreras många ärenden hos polisen. Det handlar om ett brett spann av brott, såsom stölder, våldsbrott och sexualbrott, och de kan anmälas av målsägarna själva eller av anhöriga, allmänheten, skolor, företag och andra. En del brott registreras av polisen själv, utan någon föregående anmälan utifrån, till exempel narkotikabrott och trafikbrott. Dessa brott kännetecknas av att det redan från början finns en person som misstänks för brottet.

Oavsett hur ärendena inkommer och hur de registreras, görs ibland en brottsplatsundersökning. Vid brottsplatsundersökningen söker polisen efter spår och bevis. Det kan handla om sådant som knyter en misstänkt till brottsplatsen, hur brottet eller händelsen skett eller något annat som behövs för att kunna utreda och lagföra brottet. Efter brottsplatsundersökningen kan en förundersökningsledare, en lokal brottsplatsundersökare (lokus) eller en ingripandepolis skicka ett underlag till NFC (se figur 1). En sådan beställning kan innehålla en eller flera forensiska undersökningar.

Figur 1. Flödesschema över polisens handläggning av ärenden. Uppdelat på om NFC är involverade eller ej samt uppdelat på olika handläggningsbeslut (röda rutor).

Antalet undersökningar i ärendena

Under den senaste tvåårsperioden avslutade polisen 2,4 miljoner ärenden, varav endast 122 000 ärenden involverade NFC. Med andra ord gjorde NFC insatser i cirka fem procent av polisens alla avslutade ärenden.

När NFC väl är involverade är det vanligast att ärendet bara innehåller en undersökning. I 69 procent gjordes bara en undersökning, i 18 procent gjordes två undersökningar och i 6 procent gjordes tre undersökningar (se tabell 3). Det är alltså ovanligt att ärendena innehåller många undersökningar. Bara fyra procent av ärendena innehöll fler än tre undersökningar.

Tabell 3. Antalet undersökningar i de ärenden NFC hanterar.

Antal undersökningar	Antal ärenden	Andel	Ackumulerad andel
1	83 883	68,9 %	68,9 %
2	21 908	18,0 %	86,9 %
3	7 276	6,0 %	92,8 %
4	3 250	2,7 %	95,5 %
5	1 858	1,5 %	97,0 %
6	1 098	0,9 %	97,9 %
7	674	0,6 %	98,5 %
8	474	0,4 %	98,9 %
9	327	0,3 %	99,2 %
10	230	0,2 %	99,3 %
11 eller fler	801	0,7 %	100,0 %

Brottskategorier

Bara en mindre del av polisens ärenden inkommer alltså till NFC för forensisk undersökning. Dessa ärenden innehåller en eller flera brottskoder.

Ärenden med endast en brottskod

Låt oss först studera ärenden med endast en brottskod. Figur 2 visar dessa ärenden uppdelat på olika brottskategorier och på om NFC har gjort en eller flera undersökningar i ärendet.

Till skillnad från polisen i övrigt hanterar NFC sällan skadegörelser, bedrägerier och trafikbrott, brott som annars är vanliga.¹¹ En likhet finns dock, nämligen att stölderna utgör en stor volym både bland de ärenden som NFC hanterar och bland de ärenden som NFC inte hanterar. Stölderna står för 30 procent av NFC:s ärenden, och särskilt vanligt är inbrott. Utöver stölderna är även narkotikabrott vanligt (39 %), och speciellt vanligt är narkotikainnehav.

¹¹ Om man särstuderar ärenden som avslutas av polisen – men inte hanteras av NFC – framkommer en annan brottsstruktur. Stöld, skadegörelse, bedrägerier och trafikbrott utgör stora volymer; tillsammans står de för ungefär tre fjärdedelar av alla ärenden som avslutas av polisen men inte hanterats av NFC.

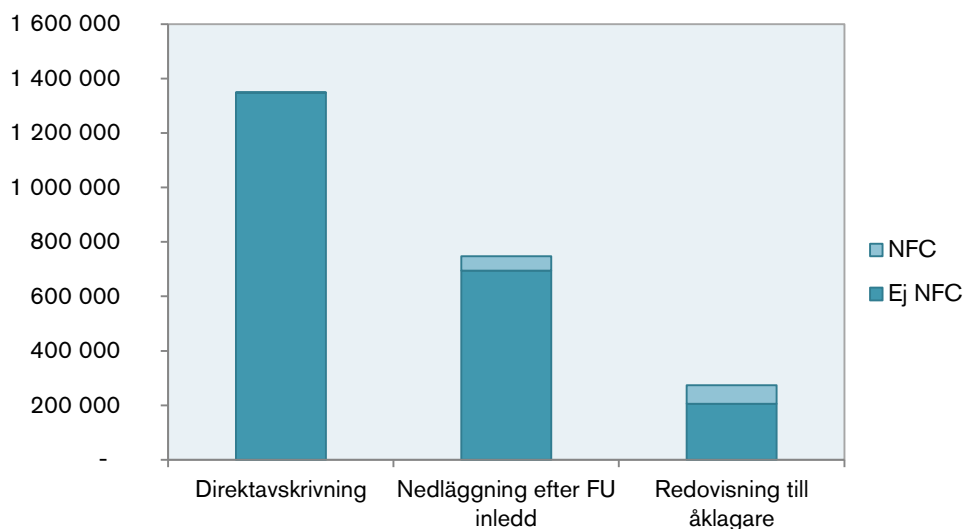
Sammanfattningsvis kan vi se att, oavsett en eller flera undersökningar per ärende, är alkohol-, dopnings- och narkotikaundersökningar respektive dna-undersökningar vanligast. De är nämligen vanligast vid en undersökning och i kombination med andra undersökningar. Det finns dock vissa skillnader mellan ärenden med en respektive flera undersökningar. Fingeravtryck och andra spårundersökningar är mindre vanligt som enskild undersökning men vanligare i kombination med andra typer av undersökningar.

NFC:s undersökningar och handläggningsbeslut

Om polisen behöver undersöka något bevis eller spår kan de göra en beställning till NFC, som undersöker spåret eller beviset. NFC får i princip bara in beställningar där man börjat utreda ärendet.¹⁷ Drygt hälften av NFC:s ärenden (56 %) redovisas till åklagare, medan resterande del (44 %) läggs ned.

En stor del av ärenden som hanteras av NFC levereras alltså vidare till åklagare. Under den senaste tvåårsperioden redovisade polisen 274 000 ärenden till åklagare, varav NFC var involverade i 69 000, vilket motsvarar 25 procent av de redovisade ärendena.

Figur 6. Antal avslutade ärenden uppdelade på olika handläggningsbeslut, samt om NFC varit involverade eller inte.

¹⁷ Utredda ärenden: förundersökning har inletts eller ett så kallat förenklat utredningsförfarande har använts.

Redovisningsandel och brottskategori

Ett mått i polisens årsredovisning är den så kallade *redovisningsandelen*, som står för andelen ärenden som redovisats till åklagare, i förhållande till samtliga avslutade ärenden. NFC:s redovisningsandel är 56 procent. När flera undersökningar görs inom ramen för ett ärende är redovisningsandelen något högre än då bara en undersökning görs (60 respektive 55 procent).

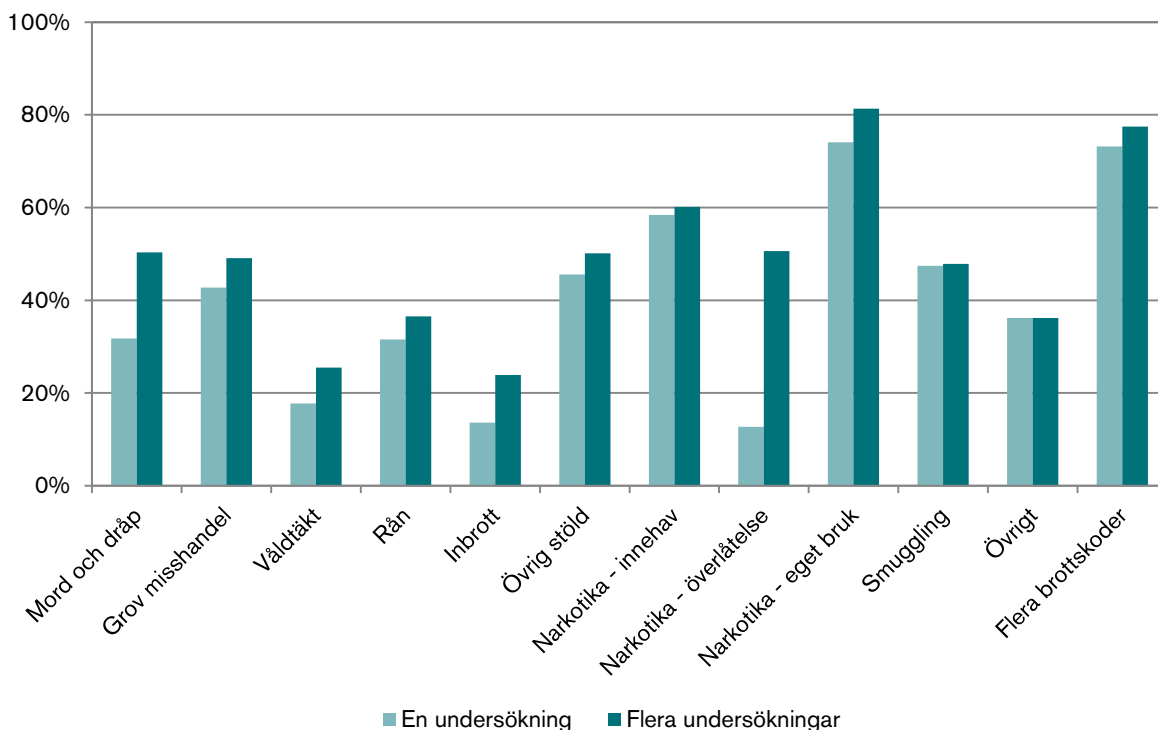
Figur 7 visar NFC:s ärenden, uppdelade på om det gjorts en eller flera undersökningar. På samma sätt som tidigare delas ärenden med enbart en brottskod in i brottskategorier, medan ärenden med flera brottskoder utgör en egen kategori. Redovisningsandelen varierar mellan olika brottskategorier, från omkring 20 procent upp till omkring 80 procent.

Figuren visar att det finns skillnader mellan ärenden med en respektive flera undersökningar. Vid narkotikaöverlåtelse, ett av de allvarligare brotten, är skillnaden störst. Redovisningsandelen är 13 procent i ärenden med endast en undersökning och 51 procent vid flera undersökningar. Vid överlåtelsebrott redovisas alltså en betydligt större andel till åklagare, när flera undersökningar görs. Smuggling, narkotikainnehav och kategorin "övrigt" utgör undantag; redovisningsandelen är där ungefär lika hög oberoende av antalet undersökningar.

Vissa av brotten anmäls till polisen, medan andra brott är sådana som polisen själva registrerar direkt på brottsplatsen. Narkotikabrott är en brottskategori som påverkas av polisens spaning och ingripande mot brott och det finns från början en misstänkt. I denna brottskategori är redovisningsandelen särskilt hög, vilket också gäller för brott med flera brottskoder. Ju fler brott ett ärende innehåller desto större är chansen att något av brotten redovisas till åklagare.

Redovisningsandelen är lägre vid våldtäkt och inbrott. Våldtäkt, som är ett allvarligare brott, har en andel på 18 procent för ärenden med endast en undersökning och 25 procent vid flera undersökningar. Inbrott, som är ett volymbrott, har en andel på 14 procent för ärenden med endast en undersökning och 24 procent vid flera undersökningar.

Figur 7. Redovisningsandel för ärenden där NFC varit inkopplat, uppdelat på brottskategorier och uppdelat på en eller flera undersökningar.

Redovisningsandel och typ av undersökning

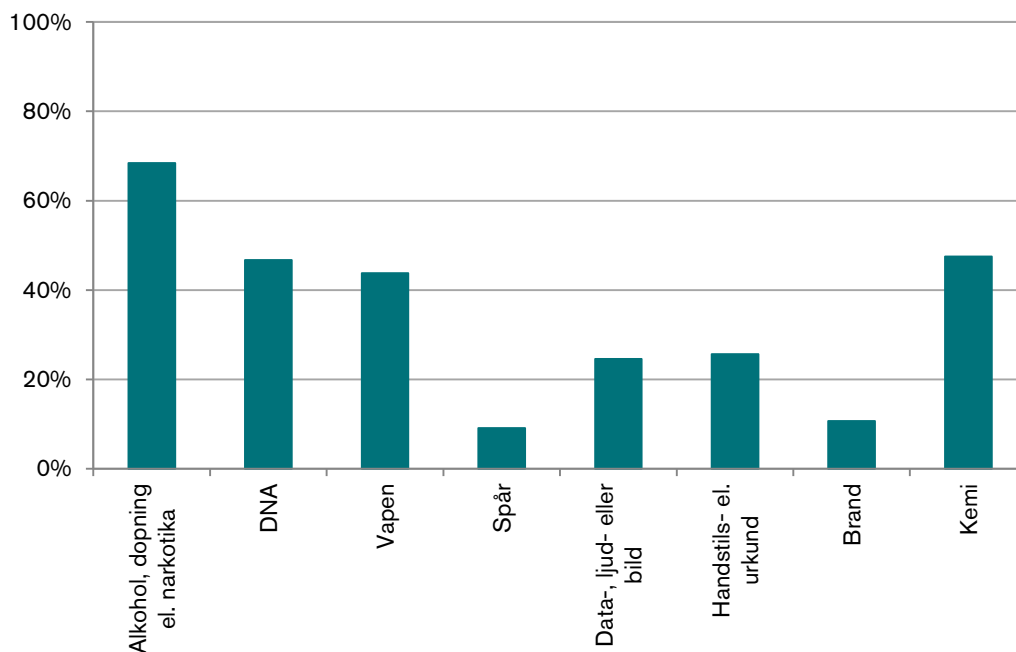
Redovisningsandelen varierar alltså mellan brottskategorierna och är något högre vid flera undersökningar. Frågan är om redovisningsandelen också varierar mellan olika typer av undersökningar?

I figur 8 visas ärenden där det gjorts en beställning av undersökning hos NFC. Enbart ärenden med *en* undersökning redovisas, inte ärenden med flera undersökningar.

Vi har tidigare sett att enstaka dna-undersökningar är vanliga hos NFC. Denna typ av undersökning görs i ett brett spann av brottskategorier. Dna-undersökningar är också den vanligaste undersökningen i de flesta brottskategorier. Redovisningsandelen för ärenden med en dna-undersökning är 47 procent.

Alkohol-, dopnings- och narkotikaundersökningar är också vanliga men de är koncentrerade till vissa brottskategorier. Det handlar framför allt om narkotikabrott och brott med flera brottskoder. Redovisningsandelen är 68 procent, en siffra som också speglar att det ofta handlar om narkotikabrott. Vid narkotikabrott finns det dock flera andra påverkande faktorer. Den höga redovisningsandelen handlar också om att det ofta finns ett trovärdigt vittne, ofta en polis eller ordningsvakt. Dessutom finns det ofta en misstänkt person. Med andra ord finns det även annat än narkotikaundersökningen som bidrar till den höga redovisningsandelen.

Tabell 8. Redovisningsandel för ärenden där NFC varit inkopplade, uppdelat på olika typer av undersökningar. Enbart ärenden med *en* undersökning.

Avslutning

Polisen registrerar väldigt många ärenden av varierande karaktär, med olika utredningsförutsättningar. Ibland finns det misstänkt, brottsoffer, vittnen och spår i ärendet. Ju grundligare polisen söker efter spår desto större är chansen att de hittar något spår. När polisen hittar spår av dna, misstänkta narkotikapreparat, fingeravtryck eller något annat kan de skicka en beställning till NFC att undersöka det.

Resultaten i denna kortanalys visar att de flesta ärenden avslutas utan att någon beställning har skickats till NFC. Det sker endast i fem procent av polisens alla ärenden.

De ärenden som redovisas till åklagare är de ärenden där polis och åklagare har tillräcklig bevisning för att knyta brottet till en misstänkt person. Av de ärenden som redovisats till åklagare involverades NFC i 25 procent.

I en övervägande del av ärendena, 75 procent, involverades alltså inte NFC, något som har flera förklaringar. NFC inte den enda aktör som gör undersökningar av bevis, utan det finns även andra, såväl inom som utanför polisen. Till exempel görs en del enklare undersökningar på de forensiska stationerna ute i polisregionerna. Även andra myndigheter gör vissa undersökningar. Framför allt handlar det om Rättsmedicinalverket (RMV), som undersöker bland annat blod- och urinprov samt obducerar döda personer vid dödligt våld och andra onaturliga dödsfall.

Utöver de forensiska undersökningarna finns det också andra uppgifter av betydelse för en redovisning av ärendet till åklagare. Till exempel vittnen, erkännanden och målsägarberättelser.

Betydelsen av bevis och god bevisvärdering varierar mellan olika brottskategorier. I vissa brottskategorier kan viss teknisk bevisning vara avgörande för att polisen ska kunna redovisa ärendet till åklagare. I andra brottskategorier kan sådan bevisning ha mindre betydelse. I rapporten *Våldtäkt från anmälan till dom. En studie av rättsväsendets arbete med våldtäktsärenden* beskrivs hur den huvudsakliga bevisningen i en våldtäktsutredning består av målsägarens och den misstänktes utsagor, medan teknisk bevisning och annat är stödbevisning. Dna-spår har visserligen stor betydelse när den misstänkte förnekar att parterna haft sex, men mindre betydelse när den misstänkte medger att de haft sex, men anger att det förelegat samtycke. Då måste annan typ av bevisning finnas för att ett åtal ska komma till stånd (Brå 2019).

